

МОВНО-МОВЛЕННЄВА ПІДГОТОВКА УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ХОДІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ “ІНТЕРАКЦІЯ РІЗНОТИПОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ”

У статті показано особливості мовно-мовленнєвої підготовки учнів основної школи у ході застосування інноваційної лінгвометодичної технології “Інтерація різнотипових підходів до вивчення мови”; з’ясовано актуальність проблематики і завдання наукового дослідження, методологічні засади зіставлення навчальних дій у чотирьох видах мовленнєвої діяльності; з’ясовано окремі дефініції терміну “підхід” і виведено власне трактування цього поняття у методиці навчання мов; описано систему пропедевтичного вивчення словосполучення у п’ятому класі у руслі поєднаного використання таких підходів, як комунікативно-діяльнісний, особистісно зорієнтований, соціокультурний, текстоцентричний, компетентнісний.

Ключові слова: мовно-мовленнєва підготовка, інноваційна лінгвометодична технологія, інтерація різнотипових підходів, словосполучення.

Останнім часом у науково-методичних публікаціях учених та вчителів усе частіше звертається увага на використання у шкільній практиці різноманітних підходів до вивчення української мови як рідної і як державної. Попри таке активне висвітлення проблема застосування ефективних підходів до навчання української мови і далі залишається відкритою, не дослідженою, що, відповідно, зумовило актуальність теми нашого повідомлення.

У сучасній лінгводидактиці описано системний-комплексний (О. Біляєв, С. Караман, В. Мельничайко, К. Плиско, Г. Кирилова), функціонально-стилістичний (М. Пентилюк, П. Кордун, В. Мельничайко, А. Нікітіна, В. Новосьолова, Л. Паламар, Л. Мацько, І. Лопушинський, Г. Дідук), комунікативно-діяльнісний (А. Богуш, М. Вашуленко, Л. Варзацька, М. Пентилюк, Г. Шелехова, Т. Донченко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Л. Скуратівський, Г. Дідук, Є. Пасов, С. Ніколаєва, В. Бадер, Т. Окуневич, С. Омельченко, О. Глазова, Д. Кобцев, В. Статівка, Г. Михайловська, В. Голобородько, В. Капінос, А. Купалова, Л. Паламар, Е. Палихата, Н. Пашковська та інші), соціокультурний-культурологічний (В. Дороз, В. Кононенко, Г. Дідук, Ж. Горіна, Д. Кобцев, Н. Остапенко, Є. Пасов, Г. Селевко, В. Телія, Н. Мішатіна, Н. Арутюнова, В. Красних, М. Вуган, В. Vaers, Л. Кузьміна та інші), когнітивний (М. Пентилюк, О. Горошкіна, В. Дороз, А. Нікітіна, Г. Дідук, С. Караман, О. Караман, Ю. Романенко, Н. Мішатіна, І. Зімня, Ю. Караулов, О.О. Леонтєв, В. Маслова, Ю. Степанов та ін.), особистісно зорієнтований, антропоцентричний (А. Богуш, О. Глазова, М. Вашуленко, О. Савченко, О. Хорошковська, Г. Дідук-Ступ'як, Т. Окуневич, Г. Шелехова, І. Хом'як та ін.), компетентнісний (А. Богуш, Л. Мацько, С. Караман, О. Глазова, О. Горошкіна, Н. Голуб, Г. Дідук-Ступ'як, Л. Морська, Т. Симоненкова та ін.), текстоцентричний-дискурсивний (Л. Мацько, Л. Варзацька, Н. Голуб, О. Горошкіна, М. Пентилюк, Т. Донченко, Г. Дідук-Ступ'як, Н. Остапенко, Ю. Романенко, Г. Шелехова та ін.).

Важливим для нашого дослідження було з’ясувати концептуальну термінологію, на яку опиратимемося у нашій статті. Дефініції цих термінів є неоднозначними і багатогранними, тому спершу подамо деякі із визначень запропонованих науковцями, котрі прямо чи опосередковано зверталися до цього питання.

Методист Е. Ентоні вважає, що “підхід до навчання мови” є “...сукупність взаємопов’язаних і взаємообумовлених уявлень про природу мови і процес оволодіння нею” [12, с. 63].

Згідно з основними вихідними положеннями інноваційних педагогічних технологій, дослідник Г. Селевко трактує “підхід” як комплексний педагогічний засіб, що містить три основні групи таких елементів:

- основні поняття, що використовуються в процесі навчання..., які є головним інструментом мисленнєвої діяльності;
- принципи як вихідні положення або головні правила здійснення педагогічної діяльності...;
- методи і прийоми побудови освітнього процесу... [11, с. 71].

Важливим для нашого дослідження є міркування В. Дороз, що “підхід означає загальну вихідну концептуальну позицію, яка є вирішальною в розгляді та визначенні інших підпорядкованих концептуальних положень, тобто – це стратегія навчання” [7, с. 14]. Підсумовуючи зазначене вище, даємо своє трактування цього поняття. На нашу думку, *підхід до вивчення мови є стратегічною концентричною системою, яка включає в себе такі процесуально-змістові складники, як: закономірності, принципи, форми, методи і прийоми роботи з мовно-мовленнєвим матеріалом та сприяє формуванню україномовної висококультурної духовно багатой особистості.*

Проблема розвитку учнів загальноосвітніх шкіл, удосконалення їхньої як загальної, так і національної мовно-мовленнєвої культури набуває актуальності у зв’язку із необхідністю піднесення національної самосвідомості українського народу.

Важливою проблемою, що вимагає постійної уваги, є проблема вдосконалення мовної освіти. Національна школа є однією з основних державних інституцій, покликана розв’язувати завдання становлення і розвитку української мови. Завдання проблеми, поставленої у статті, обумовлюються процесом реформування національної освіти, піднесенням ролі української мови і культури в суспільстві, які нерозривно пов’язані, адже загальна культура нації вирішальною мірою залежить від рівня володіння мовою та мовною культурою, тих важливих факторів, які беруть і творять національну духовність й національну культуру. У зв’язку з цим сучасна школа потребує розробки і впровадження таких підходів до опанування мовно-мовленнєвим матеріалом, які б відповідали потребам розвитку висококультурної мовної особистості, сприяли розкриттю її духовно-емоційних, комунікативно-розумових здібностей [10, с. 32].

Створення умов для формування такої україномовної, духовно багатой мовної особистості є одним із важливих завдань навчання української мови учнів загальноосвітніх шкіл. Це завдання, на нашу думку, слід реалізувати через поєднання ряду підходів до вивчення української мови, які сприятимуть становленню в учнів уявлення про мислення і мовлення, світ, природу, суспільство, ознайомленню їх з основним культурним набутком рідного народу і людства, розвитку духовної сфери особистості, зокрема моральних переконань, відчуття прекрасного тощо.

Мета статті – розкрити роль технології “Інтерація різнотипових підходів до вивчення мови” у ході мовно-мовленнєвої підготовки учнів основної школи.

Характер цієї лінгводидактичної технології зумовлює необхідність реалізації її не лише на спеціальних уроках розвитку мовлення, а й на заняттях вивчення мовного матеріалу.

Сучасний стан вивчення рідної мови передбачає навчання мови і мовлення не за допомогою окремих ізольованих речень, а текстів різних типів і стилів.

З огляду на це важливо, щоб у процесі застосування комунікативно-діяльнісного, особистісно зорієнтованого, соціокультурного (культурологічного), текстоцентричного (дискурсного), компетентнісного підходів до вивчення кожної мовної теми розпочиналося вправами, які будуються на матеріалі зв’язних текстів, орієнтовна тематика яких представлена у новій програмі з рідної мови [10]. Таким чином, створюються об’єктивні умови для розгляду мовних явищ в їх взаємозв’язках, у контексті словесної творчості. Зв’язний текст при цьому виступає засобом створення мовленнєвих ситуацій, активізації пізнавальної діяльності учнів. До кожного блоку уроків, об’єднаних спільною соціокультурною темою, добираються тематично близькі тексти. Робота над змістом,

структурою, мовним оформленням цих текстів дає змогу розв'язати низку комплексних завдань, зокрема, вивчати конкретні мовні явища, розвивати словесну творчість дітей у руслі пропонованої теми. Тематика текстів складена так, щоб рідне слово стало засобом прилучення школярів до духовної культури народу. “Тільки засвоївши думку й почуття, що створили форми мови, дитина справді опановує цю форму і в цій формі дістає ключ до скарбниці народного духу” [5, с. 195].

Тексти слугують своєрідним емоційно-образним унаочненням для пізнання законів мови. Завдяки цьому розвивається думка, активізуються бажання вчитися. Ефективне засвоєння мовної і мовленнєвої теми безпосередньо залежить від опори на текст, всебічного і послідовного використання його культурологічних, розвивальних і дидактичних функцій. Важливим прийомом організації навчання рідної мови через розв'язання мовленнєвих завдань є добір текстів до уроків рідної мови й мовлення, об'єднаних спільною тематикою.

Освітнє наповнювання технології “Інтеракція різнотипових підходів” представляє система текстів і усних висловлювань, зміст яких у своїй основі спирається на вже засвоєні учнями відомості з різних предметів (історії, географії, літератури, іноземних мов, предметів мистецького циклу та ін.) і концентровано віддзеркалює національну культуру українського народу, а також кращі зразки світової літератури.

Взаємозв'язок комунікативно-діяльнісного, соціокультурного, текстоцентричного підходів допомагає у формуванні мовних і мовленнєвих умінь та навичок в учнів. Ми пропонуємо вивчати граматичні, правописні норми на основі текстів різних жанрів, стилів і типів. Текст, будучи одиницею мовлення, сприяє розкриттю конкретної тематики, що містить певну пізнавальну проблему, в основі якої лежить суперечність між життєвим досвідом учнів і відомостями, що відображені у змісті текстів [1, с.18].

Відповідно до нової програми 12-річної школи учні повинні вміти слухати текст і розуміти його, усвідомлювати тему та основну думку, логіку викладу, провідний тип мовлення (розповідь, опис, роздум), стиль мовлення, особливості авторського стилю; відтворити почуте в переказі з урахуванням його виду та особливостей типу і стилю мовлення; запам'ятовувати конкретні факти, послідовність викладу матеріалу, підбирати репліки і будувати діалоги. Під час роботи над переказами у 5-х класах автори підручників і методичних рекомендацій до них основну увагу приділяють структурі тексту, логічному і мовному оформленню. Увага учнів і вчителя сконцентровується на вирішенні питань: вміння розкрити тему і основну думку, передати з точністю матеріал і т. д.

Відбір дидактичного матеріалу та різні види роботи з ним мають допомогти дітям усвідомити мову як матеріал передачі думки й змісту, відчуті красу слова, виховати потребу в творчості, прагнення до точності, виразності, образності власного мовлення, намагання додержуватися норм у використанні мовних одиниць різних рівнів мовної системи, бажання навчитись майстерно оперувати мовою.

Кожен урок рідної мови – складна, цілісна, динамічна система змісту навчального матеріалу й організації роботи з ним, яка насамперед спрямовується на засвоєння матеріалу, зазначеного в темі уроку. Мета уроку й мета організації уроку – різні за обсягом поняття. Мета уроку збігається з метою навчального процесу в цілому. Модель уроку рідної мови має забезпечити реалізацію комплексу навчальних цілей, формування всебічної національно-мовної особистості. Реалізація навчальних цілей великою мірою залежить від вибору дидактичних засобів. Як правило, при цьому не йдеться про підручники, посібники та про засоби наочності, які містять лише інтерпретований дидактичний матеріал. Тому насамперед слід говорити про принципи відбору і використання дидактичного матеріалу [9, с.5].

Навчання рідної мови ефективне, якщо на кожному уроці засвоюються мовні й мовленнєві знання, формуються навчально-мовні, правописні та комунікативні вміння й навички, розширюється читацький рівень школярів (бо дитина, яка більше читає, краще говорить і пише), збагачується їхній мовний запас, відбувається оволодіння мовною нормою, здійснюється усвідомлення неповторності мовної особистості. Учні одержують зразки комунікативно досконалої мови й навчаються доцільно і правильно використовувати засоби

мови для побудови власних висловлювань, а також набувають найрізноманітніших загальнопредметних умінь.

Рідній мові належить особлива роль у вихованні школярів. Згадаймо, як зазначав В. Сухомлинський: “Від культури слова до емоційної культури, від емоційної культури до культури моральних почуттів і моральних відносин – такий шлях до гармонії знань і моральності”; “Убогість слова – це убогість думки, а убогість думки веде до моральної, інтелектуальної, емоційної, естетичної товстошкірості” [4, с. 57].

Навчання рідної мови забезпечує інтенсивніший порівняно з традиційним розвиток україномовної особистості лише за умови системноцілісного підходу до реалізацій навчальної мети. Остання істотно впливає на мотив навчальної діяльності, оскільки сприяє урізноманітненню навчальних дій, що, в свою чергу, запобігає втомі, викликає інтерес, активізує діяльність учнів і, як показують експерименти, підвищує ефективність навчальної діяльності.

Змоделювати урок можна таким чином: визначення мети організації уроку→аналіз навчального матеріалу→визначення проміжних цілей→відбір дидактичного матеріалу→визначення супровідних цілей→планування видів діяльності і навчальних дій→побудова завдань→організація виконання завдань і відповідно видів діяльності і навчальних дій→результати [6, с. 33].

Розглянемо наприкладі як організовується навчальна діяльність учнів у процесі застосування технології “Інтеракція різнотипових підходів до вивчення мови” і як проходить засвоєння лінгвістичних понять, які існують варіанти методичної організації такої діяльності, як відбувається ознайомлення зі структурою поняття, як вирізняються основні ознаки поняття, факту мови та мовлення.

Для опису покрокових дій технології нами взята тема “Загальне поняття про словосполучення”, яка була проведена в контрольному й експериментальному 5-х класах загальноосвітньої школи. Зміст навчального матеріалу з цієї теми містить значення та структуру словосполучень, правила їх побудови й використання у мовленні як будівельної одиниці речення. Учні мають засвоїти, що словосполучення, як і слово, виконує називну (номінативну) функцію, тобто називає предмети, ознаки, дії в їх відношенні до інших предметів, ознак, дій, дає змогу конкретніше, ніж окреме слово, назвати предмет, ознаку, дію, виділити їх з ряду подібних. Ця функція забезпечується структурою словосполучень. З погляду структури словосполучення є поєднанням двох або кількох слів, пов’язаних за змістом і граматично. Смісловий зв’язок встановлюється за допомогою питання, граматичний зв’язок – за допомогою закінчення або закінчення та прийменника. Словосполучення є будівельним матеріалом речення й служить для поширення непоширених речень з метою повнішого, точнішого, яскравішого, переконливішого висловлення думки.

Зміст поняття визначає також той обсяг умінь, яким повинні оволодіти учні: відрізнити словосполучення від інших сполучень слів (слово та прийменник, сполучення підмета та присудка, однорідних членів речення); виділяти словосполучення із речення; визначати і будувати різні типи словосполучень тощо.

На уроці формування нових умінь і новичок за допомогою методу евристичної бесіди конкретизувалося значення словосполучень.

- *Уважно подивіться на картини, – каже вчитель. – Що на них зображено?*
- *Ліс.*
- *Який ліс на першій картині?*
- *Осінній ліс.*
- *На другій?*
- *Зимовий ліс.*

Затишемо: “Ліс. Осінній ліс. Зимовий ліс”. Що точніше виражає зміст картини: слово чи словосполучення?

- Словосполучення дають змогу більш точно і конкретно, ніж окреме слово, назвати предмет, бо називають не тільки предмет, а і його ознаку.

Увага учнів спрямовується на усвідомлення змістового зв'язку між словами в словосполученні.

- Чи можна побудувати словосполучення зі слів **“любити”** й **“будівля”** **“зошит”** і **“буряк”**.
- З цих слів побудувати словосполучення не можна, бо вони змістовно не пов'язані.
- А зі слів **“читати”** й **“книжка”**, **“брат”** і **“сестра”**?
- **“Читати книжку, брат із сестрою”**,
- Коли з двох слів можна побудувати словосполучення?
- Коли ці слова пов'язані за змістом.

З'ясовується граматична структура словосполучень:

- А як ми визначаємо наявність смислового зв'язку між словами в словосполученні?
- Ставимо запитання від одного слова до другого.
- Отже, словосполучення складається з головного слова і залежного. Те слово, від якого ставиться запитання, є головним, те, яке відповідає на запитання, – залежним.

Учитель показує, як графічно позначається смисловий і граматичний зв'язок між словами у словосполученні. Для закріплення нових знань, умінь і навичок учням пропонується методом роботи з підручником виконати вправу аналітичного характеру.

Встановлюються засоби граматичного зв'язку між словами у словосполученні.

- Що відбулося з одним із слів, коли ми поставили до нього запитання?
- У ньому змінилось закінчення (закінчення в залежних словах виділяється).
- Що ще, крім закінчення, ми використали, коли утворили словосполучення **“брат із сестрою”**?
- Прийменник.
- Закінчення слів, прийменники, їх роль у мові вивчаються в граматиці. Тому зв'язок залежного слова з головним за допомогою закінчень і прийменників називається граматичним.
- А як пов'язані слова в словосполученні **“бігти швидко”**?
- Лише за змістом.
- Отже, якщо залежне слово – прислівник, то воно пов'язується з головним лише змістовно.

Учитель пропонує учням узагальнити все те, що вони дізналися про словосполучення та скласти висловлювання на тему “Словосполучення”.

Організовується також робота, спрямована на розвиток у п'ятикласників умінь виділяти словосполучення з речень, а також на усвідомлення ними того, що сполучення підмета й присудка не є словосполученням, оскільки між ними відсутній підрядний зв'язок. Для цього застосовуємо елементи комунікативно-діяльнісного і компетентісного підходів, проводячи пізнавально-розвивальну бесіду:

- Скільки словосполучень у реченні **“Граки в'ють гнізда на високих деревах”**?
- Чотири.
- Знайдіть граматичну основу в реченні.
- Граки в'ють.
- Чи є серед цих слів головне й залежне?
- Між підметом і присудком підрядний зв'язок відсутній, тому вони не можуть бути словосполученням. Відтак, з поданого речення може бути виділено тільки три словосполучення.

Уміння виділяти словосполучення необхідне для написання багатьох орфограм. Визначити в словосполученні відмінок іменника можна від залежного слова, наприклад: **Ложка (дъоготь) зіпсує бочку меду. У кого совісті нема, нема й (сором). Раді люди (літо), а бджоли (цвіт).** Без умінь виділяти словосполучення немислимо навчити школярів правильно писати голосні в відмінкових закінченнях іменників. Зразок міркування:

- *Стояти над кручею. Головне слово “стояти”. Стояти над чим? – Орудний відмінок. Отже, в закінченні буде “є”, як і в орудному відмінку іменників І відміни.*

Наступним кроком інтеракції комунікативно-діяльнісного, особистісно зорієнтованого, соціокультурного, текстоцентричного та компетентісного підходів є виконання пошуково-пізнавальних завдань когнітивного характеру, які тренують учнів у виділенні орфограм при створенні зв'язних висловлювань. Діти набувають уміння визначати вид словосполучень, будувати словосполучення, якими можуть бути поширені пропонувані речення і т. ін. Розвивається при цьому також операційна здатність. Так, щоб визначити вид словосполучення, учень повинен: 1) поставити запитання від одного слова до іншого; 2) визначити головне та залежне слова; 3) встановити, якою частиною мови є головне слово. А щоб, наприклад, утворити словосполучення зі значенням предмета, потрібно: 1) дібрати слово зі значенням предмета; 2) встановити його зв'язок з іншими словами; 3) поставити питання від слова, яке означає предмет, до слова зі значенням ознаки; 4) правильно вжити форму залежного слова. Крім того, певні операції учень виконує, коли робить граматичний розбір.

Таким чином, на цьому уроці здійснюємо мовно-мовленнєву підготовку у ході якої реалізуємо різні підходи, які сприяють ефективному засвоєнню поняття про словосполучення, повторюється навчальний матеріал, проводиться орфографічна робота, формується операційна здатність учнів, розвиваються мовлення, інтелект, логічне мислення, емоційна сфера. Подивимось на цей урок ще й з погляду оволодіння комунікативними вміннями. Як відомо, найбільшу складність становить монологічне мовлення – слухати монолог, читати монолог, будувати монологічне висловлювання в усній і письмовій формах. Така робота на уроці проводиться не належним чином. Досягнення мети організації уроку, формування комунікативних умінь залишається головним чином пріоритетом уроків розвитку зв'язного мовлення. Обмежена кількість уроків розвитку зв'язного мовлення не дає змоги дати дітям потрібної кількості текстів-зразків і тим більше організувати їх аналіз з огляду використання мовних засобів. Спостереження за навчальним процесом у школі переконують, що на уроках розвитку зв'язного мовлення надзвичайно мало уваги приділяється роботі над відбором мовних одиниць. Розв'язання цієї проблеми може бути знайдене тільки при використанні технології “Інтеракція різнотипових підходів” до вивчення мовних одиниць на основі аналізу тексту в єдності змісту й форми.

Висновки. Отже, зіставлення сукупності навчальних дій і видів навчальної діяльності свідчить про те, що дозоване і вдале поєднання різних підходів допоможе ефективно і концентровано вивчати мовні елементи різних рівнів у чотирьох видах мовленнєвої діяльності; також у ході описаної роботи досягається ефективніше сприйняття учнями 5 класу на різних етапах уроку кількості навчальних цілей, що врешті-решт сприяє розвитку інтелектуальних та практичних умінь і навичок. Організувати велику кількість навчальних дій і видів діяльності можливо у процесі вивчення мовних одиниць на основі аналізу тексту в єдності змісту і форми. Технологія “Інтеракція різнотипових підходів” допомагає покращити роботу з текстом, надає змогу урізноманітнювати навчальні завдання, а, отже, реалізувати більше цілей і, що дуже важливо, дати учням мовленнєві зразки, тісніше поєднати цілі вивчення лінгвістичних тем і розвиток зв'язного мовлення учнів, формувати разом із засвоєнням понять і правил комунікативні вміння, систематично проводити роботу з розвитку мовлення. На одному і тому самому уроці під час аналізу тексту учні засвоюють мовні одиниці й правила, набувають різноманітних комунікативних умінь, усвідомлюють особливості відбору мовних одиниць у конкретному мовленнєвому спілкуванні, будову текстів, логіко-композиційні й понятійно-змістові ознаки різних типів мовлення.

Наголошуючи на використанні розробленої нами лінгвометодичної технології “Інтеракція різнотипових підходів” вважаємо, що слід активно її використовувати у навчально-виховному процесі вивчення української мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біляєв О. М., Скуратівський Л.В., Симоненкова Л.М., Шелехова Г. Т. Концепція національної державної мови в школах України // Дивослово. – 1996. – № 1. – С. 16–22.
2. Дідук Г.І. Комунікативно-функціональний аспект вивчення словосполучення і речення у 5-8 класах // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського / Збірник наукових праць. – Випуск 2. – Одеса: ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2000. – С.49–53.
3. Дідук Г.І. Конструювання та метод редагування в комунікативно-лінгвостилістичній роботі при вивченні займенника у 6-му класі. // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2002. – №8. – С.95–99.
4. Дідук Г.І. Реалізація когнітивного принципу навчання у процесі комунікативно-лінгвостилістичної роботи на уроках української мови. // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. Лінгводидактика, 2004. – №1. – С. 56–59.
5. Дідук Г.І. Проблема інтеракції комунікативно-функціонального і компетентнісно-орієнтованого підходів у чинних програмах і підручниках // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Вол. Гнатюка. Серія: Педагогіка. Лінгводидактика. – 2007. – № 9. – С.194–199.
6. Донченко Т. Два уроки на одну тему // Дивослово. 1996. – №9. – С. 32–34.
7. Дороз В. Сучасні культурологічні підходи до навчання учнів – білінгвів другої мови // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 3. – С. 14–18.
8. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование: концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е.И. Пассов. – Липецк: Липецк. гос. педаг. ин-т. 1998. – 159 с.
9. Пентилюк М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5-9.
10. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова 5-12 класи / За ред. Л. В. Скуратівського. – К.: – Ірпінь, 2005. – 136 с.
11. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. – 2006. – С. 71. – (Серия “Энцикорпедия образовательных технологий”).
12. Anthony E.M. Approach, method and technique // English Language Teaching. – London, 1963. – Vol. 17 – Pp. 63–67.
13. Byram M. Westigation studies in foreign language teaching clevedon: Multilingual Mateers ltd., 1991. – P. 8–17.
14. Byram M. and Zaraf G. Definitions, objectives and assessment of sociocultural competence // A Common European Framework for Language Teaching and Learning. – Strasbourg: Council of Europe Press, 1994. – P. 19.

Дідук-Ступяк Г.И.

РЕЧЕВАЯ И ЯЗЫКОВАЯ ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ХОДЕ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ “ИНТЕРАКЦИЯ РАЗЛИЧНОВИДОВЫХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА”

В научной статье показаны особенности учебной работы над языковым и речевым материалом учениками 5-9 классов при применении инновационной лингвометодической технологии “Интеракция различных подходов к изучению языка”; раскрыта актуальность проблемы и задания научного открытия; методологические основы сопоставления учебных действий в ходе изучения единиц языка и их употреблении в четырех видах речевой деятельности; конкретизировано понятие термина “подход”; описана система поэтапного изучения словосочетания в 5 классе за новой методикой с использованием таких подходов взаимосвязи: коммуникативно-деятельностный, личностно ориентированный, социокультурный, текстоцентрический и компетентностный.

Ключевые слова: языковая и речевая подготовка, инновационная лингвометодическая технология, интеракция разнообразных подходов, словосочетание.

**THE BASIC SCHOOL STUDENTS' SPEECH TRAINING DURING THE PROCESS
OF THE APPLICATION OF "THE POLYTYPIC APPROACHES INTERACTION
FOR LEARNING UKRAINIAN LANGUAGE" TECHNOLOGY**

The article deals with the basic school students' speech training peculiarities during the process of application of the innovative linguistic and methodical technology "The polytypic approaches interaction for learning Ukrainian language". The actuality, the tasks of the research and methodical basis educational actions confrontation in four types of speech activity are found out. Some definitions for "approach" and the own interpretation of this term are indicated; the system of the word combination poetic studying at the fifth year in the way of the combination of such approaches as communicative and active, personality oriented, social and cultural, text centered and competent.

Key words: speech training, interaction, linguistic and methodical technology, approach, word combination poetic studying.

УДК 372.461

Кінаш Ю.М.

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК
У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ**

У статті розглядається компетентнісний підхід навчання мовлення, аналізується процес формування комунікативних умінь та навичок в учнів початкових класів.

Ключові слова: комунікативні уміння, комунікативні навички, комунікативна компетенція.

Актуальність теми. Мовна ситуація в Україні значною мірою залежить від вивчення української мови як базової дисципліни в загальноосвітній школі. Нові мотиви опанування державної мови вимагають оновлення методики викладання української мови, диференційованого підходу до визначення мінімальних, достатніх і спеціальних ґрунтовних знань та умінь з української мови.

Мета мовної освіти в Україні полягає у становленні духовно багатой особистості, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися виражальними засобами мови, її типами, стилями, жанрами, формами в усіх видах мовленнєвої діяльності, орієнтується в постійно зростаючому інформаційному потоці, уміє самостійно навчатися і самовдосконалюватися.

Мовна освіта в Україні зумовлена новими завданнями, що поставлені перед сучасною школою, – формування в учнів умінь і навичок самостійно будувати висловлювання різних жанрів, які необхідні їм у процесі навчання і майбутньої діяльності.

Мета статті – висвітлити проблему формування в учнів початкової школи комунікативних умінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Головна мета мовного навчання в початковій школі – формування в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок. Формування комунікативних умінь і навичок в Україні є провідною проблемою сучасної методики навчання мови.

Теоретичний аналіз проблеми співвідношення умінь і навичок здійснено дослідниками М.Д. Левітов, Г.О. Нагорною, Л.М. Шварц та ін. Поняття "уміння" й "навички" найчастіше вживаються поруч. Відсутність адекватного розуміння у відповідності з його змістом спричиняє неадекватність цілеспрямованості в головному, стратегічному напрямі: формування й розвиток умінь підсилюється знаннями та відпрацюванням навичок. Серед науковців панує три основні концепції щодо співвідношення умінь і навичок: